

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Fatsoenlijke flexibiliteit : de invloed van ILO-conventie 181 en de regelgeving omtrent uitzendarbeid

Haasteren, F.C.A. van

Citation

Haasteren, F. C. A. van. (2016, December 8). *Fatsoenlijke flexibiliteit : de invloed van ILO-conventie 181 en de regelgeving omtrent uitzendarbeid*. SDU, Den Haag. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/44709>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/44709>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/44709> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Haasteren, F.C.A. van

Title: Fatsoenlijke flexibiliteit : de invloed van ILO-conventie 181 en de regelgeving omtrent uitzendarbeid

Issue Date: 2016-12-08

Fatsoenlijke flexibiliteit

Fatsoenlijke flexibiliteit

*De invloed van ILO-conventie 181
en de regelgeving omtrent uitzendarbeid*

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C. J. J. M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op donderdag 8 december 2016
klokke 15.00 uur

door

Ferdinand Cornelis Alydis van Haasteren

geboren te Leiden
in 1949

Promotor: Prof. dr. P.F. van der Heijden

Promotiecommissie: Prof. dr. G.J.J. Heerma van Voss
Prof. dr. N.J. Schrijver
Prof. dr. K. Boonstra (Vrije Universiteit Amsterdam)
Prof. dr. F.B.J. Grapperhaus (Universiteit Maastricht)

Voorwoord

In 1973 studeerde ik af in de rechten aan de Leidse Universiteit. Ik schreef daarbij een scriptie over uitzendarbeid en was in de gelegenheid deze scriptie daarna uit te bouwen tot de studie *Arbeid à la carte*¹, die ik tezamen met collega Martin van Overeem mocht verrichten bij de Stichting Maatschappij en Onderneming. Voor mij was deze publicatie een belangrijke entree tot een langdurige loopbaan in de uitzendsector.

In mijn studententijd had ik al gewerkt als – wat we nu noemen – intercedent en via de scriptie en de studie raakte ik betrokken in een boeiende en langdurige loopbaan, waarvan de langste tijd bij Randstad. Toen ik daar aantrad in 1982, waren er circa 300 medewerkers en 4.000 uitzendkrachten per dag werkzaam. Bij mijn pensionering in 2012 was dat uitgegroeid tot een aantal van circa 30.000 vaste medewerkers en meer dan 600.000 uitzendkrachten per dag. Randstad opereerde al snel in meerdere landen; in 2012 lag het aantal al boven de veertig.

Bij Randstad heb ik mij in hoofdzaak mogen bezighouden met het vormgeven van en inhoud geven aan het sociaal beleid, zowel ten aanzien van de ‘eigen’ medewerkers als van de uitzendkrachten.

Nu, vele jaren later, groeide de behoefte om tot een wetenschappelijke inventarisatie te komen van wat er in het sociale domein ten aanzien van uitzendarbeid heeft plaatsgevonden. Als belangrijkste internationale verworvenheid zie ik daarbij de totstandkoming van ILO-conventie 181 en het is met name de geschiedenis en evaluatie van deze conventie die onderwerp vormen van mijn studie.

Ik wil allereerst mijn collega's Frits Goldschmeding en Frits Drost bedanken voor het feit dat ze in 1982 besloten om mij als hoofd personeel en organisatie aan te nemen. Dit besluit plaveide de weg naar een interessante en veelzijdige loopbaan met veel arbeidsrechtelijke uitdagingen. Ik wil ook Sieto de Leeuw en Annemarie Muntz bedanken en alle andere collega's, waaronder Ben Noteboom en Fred Farber, die tezamen met mij in diverse opzichten aan de wieg stonden van de ontwikkeling en verwikkeling van het regelgevend kader ten aanzien van uitzendarbeid.

Van *Arbeid à la carte* naar *Fatsoenlijke flexibiliteit* is een weg vol vragen, uitdagingen, maar uiteindelijk ook oplossingen. Het zal duidelijk zijn dat de studie de sporen draagt van mijn betrokkenheid aan uitzendwerkgeverszijde. Maar ik hoop dat mijn wetenschappelijke distantie toch voldoende objectiviteit en neutraliteit heeft weten te bewerkstelligen.

---

1 Van Haasteren & Van Overeem (1976).

Ik ben veel erkentelijkheid verschuldigd aan alle medewerkers van VNO-NCW, te weten Niek-Jan van Kesteren, Ton Huntjes, Chiel Renique en Loes van Embden Andres, die mij iedere keer weer opnamen in hun werkgeversdelegaties bij de jaarlijkse ILO-conferenties, die uiteindelijk van grote inspiratie zijn geweest bij de totstandkoming van het proefschrift.

Ik dank natuurlijk mijn wetenschappelijke gids Paul van der Heijden, die mij voortdurend heeft weten te stimuleren en op koers heeft weten te houden door periodiek mijn voortgang te bewaken en me te voorzien van de nodige wetenschappelijke ondersteuning.

Ik dank de leden van de leescommissie, te weten Guus Heerma van Voss, Nico Schrijver, Klara Boonstra en Ferd Grapperhaus, die zo spoedig na de afronding van de studie besloten mij toe te laten tot de verdediging, nadat zij uitvoerig hadden kennis genomen van het eindmanuscript. Ik dank ook Gijs van Wezenbeek, die mij tot grote steun is geweest bij het hoofdstuk over de IFA's.

'Last but not least' dank ik mijn echtgenote Fia die alles wat ik opschreef netjes verwerkte tot een getypt document, waarmede Frits Fritschy, die ik ook dank, aan de gang kon om het tot een leesbaar manuscript te verwerken. Als men zich realiseert dat er uiteindelijk tien concepten zijn geweest eer er een eindversie het licht kon zien, dan wordt duidelijk hoe diep mijn dankbaarheid voor Fia is.

Cruyff lanceerde ooit de stelling dat 'als je zoveel jaren getrouwd bent, heb je voldoende rugdekking'. Aan deze stelling heb ik vaak moeten denken bij al het werk dat zij heeft verricht. Het is van onschatbare waarde.

Inhoud

Voorwoord 5

Afkortingen 15

HOOFDSTUK 1 Inleiding 23

- 1.1 Vraag en aanbod 23
- 1.2 Cijfers 25
- 1.3 Regelgeving 29
- 1.4 Probleemstelling 31

Deel I Een ILO-kader voor uitzendarbeid: ontwikkeling en verwikkeling 37

HOOFDSTUK 2 Ontwikkeling 39

- 2.1 Van Conventie 2 tot Conventie 181 39
  - 2.1.1 *De ILO-uitgangspunten* 39
  - 2.1.2 *De ILO-acties* 40
  - 2.1.3 *Vier governance-instrumenten* 40
  - 2.1.4 *1919, discussie over arbeidsbemiddeling: voorkeur voor
publieke en afkeer van private bemiddeling* 41
  - 2.1.5 *1920, verbod op private bemiddeling in Maritieme
Conventie* 42
  - 2.1.6 *Veel misbruiken bij private bemiddeling* 43
  - 2.1.7 *Enquête over aanpak* 44
  - 2.1.8 *1933, Conventie 34 over 'fee-charging employment
agencies'* 45
  - 2.1.9 *1944, bredere arbeidsmarktaanpak gewenst* 47
  - 2.1.10 *Enquête over 'employment-service'* 49
  - 2.1.11 *1948, Conventie 88 en Aanbeveling 83* 50
  - 2.1.12 *Wijziging Conventie 34* 50
  - 2.1.13 *1948, enquête over wijziging Conventie 34; 1949,
Conventie 96 als compromis* 51

2.1.14	<i>Aandacht voor uitzendarbeid</i>	52
2.1.15	<i>Het rapport-Ricca</i>	53
2.1.16	<i>1994, ruimte voor variëteit</i>	55
2.1.17	<i>Herziening Conventie 96 gewenst</i>	57
2.1.18	<i>Enquête over herziening Conventie 96: 1997, Conventie 181 en Aanbeveling 188</i>	57
2.2	<i>Uitwerking</i>	60
2.2.1	<i>Vergunning, certificaat en reikwijdte</i>	60
2.2.2	<i>Definitie</i>	61
2.2.3	<i>Werknemersbescherming</i>	61
2.2.4	<i>Sociale dialoog</i>	64
2.2.5	<i>Data protection</i>	64
2.2.6	<i>'No fee to worker'</i>	65
2.2.7	<i>Fundamentele rechten</i>	65
2.2.8	<i>Non-discriminatie</i>	65
2.2.9	<i>'Migrant workers'</i>	66
2.2.10	<i>Klachtenprocedure</i>	66
2.2.11	<i>Samenwerking publiek/privaat</i>	66
2.2.12	<i>Implementatie</i>	68
2.2.13	<i>Herziening</i>	68
2.3	<i>Impact</i>	69
2.3.1	<i>Aantal ratificaties</i>	69
2.3.2	<i>Prospects</i>	70
2.3.3	<i>Survey: meer ratificaties Conventie 181 nodig</i>	72
2.3.4	<i>Gevolgen ratificatie</i>	75
2.3.5	<i>Toezicht CEACR</i>	76
2.4	<i>Workshop 2009: promotie Conventie 181</i>	77
2.5	<i>Maritieme Conventie en conventie betreffende huishoudelijk personeel</i>	78

HOOFDSTUK 3 *Verwikkeling* 81

3.1	<i>Contract labour</i>	81
3.1.1	<i>Aandacht voor contract labour</i>	81
3.1.2	<i>Uitvoerige rapportage conferentie 1997</i>	83
3.1.3	<i>Enquête onder lidstaten</i>	85
3.1.4	<i>Moeizame discussie over werknemersbescherming</i>	86
3.1.5	<i>Uitzendarbeid uitgezonderd</i>	89
3.1.6	<i>Voorstel blijft omstreden</i>	90
3.1.7	<i>Tweede lezing in 1998</i>	91

3.1.8	<i>Uiterste poging</i>	92
3.1.9	<i>Een 'uitstel'resolutie</i>	92
3.1.10	<i>Expert meeting 2000</i>	93
3.1.11	<i>2003, scope of the employment relationship</i>	94
3.1.12	<i>Conclusies arbeidsrelatie</i>	97
3.1.13	<i>Aanbeveling binnen bereik</i>	99
3.1.14	<i>2006, aanbeveling uitgewerkt</i>	99
3.1.15	<i>Hoofdzaken van de aanbeveling</i>	101
3.1.16	<i>Aanbeveling 198</i>	102
3.1.17	<i>Resolutie ter ondersteuning</i>	102
3.2	<i>Precarious work: de standaardarbeidsovereenkomst op de terugtocht?</i>	104
3.2.1	<i>De literatuur</i>	105
3.2.2	<i>Ook uitzendarbeid</i>	109
3.2.3	<i>Oorzaken</i>	114
3.2.4	<i>Kallebergs fasen</i>	115
3.2.5	<i>Wat, wie, waar, hoeveel?</i>	117
3.2.6	<i>Oplossingen</i>	123
3.3	<i>ILO-beraadslagingen</i>	127
3.3.1	<i>Positie vakbewegingen: keerpunt 2012</i>	127
3.3.2	<i>Focus</i>	128
3.3.3	<i>Regelgeving</i>	129
3.3.4	<i>Werkgeverspositie</i>	132
3.3.5	<i>2011 Global Dialogue Forum</i>	134
3.3.6	<i>Geen overeenstemming</i>	137
3.3.7	<i>Verscherpte stellingname vakorganisaties</i>	138
3.4	<i>Tussenbalans: knelpunten</i>	140
3.4.1	<i>Aspecten van voortgaande discussie die om nadere analyse vragen</i>	141
3.4.2	<i>Namibische case</i>	145
3.4.3	<i>Amerikaanse context</i>	145
3.4.4	<i>Duitse case</i>	147
3.5	<i>Experts aan zet</i>	148
3.5.1	<i>Non-Standard Forms of Employment (NSFE); de feiten op een rij</i>	149
3.5.2	<i>Beraadslagingen van Experts</i>	159
3.5.3	<i>Conclusies van Experts</i>	160

Deel II   Internationale sociaalrechtelijke ontwikkelingen en Conventie 181   165

HOOFDSTUK 4   Decent work   167

- 4.1   Ontstaan, inhoud, betekenis   168
  - 4.1.1   *Ontstaan*   168
  - 4.1.2   *Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work*   170
  - 4.1.3   *Decent Work Agenda*   171
  - 4.1.4   *Millenniumdoelstellingen*   172
  - 4.1.5   *Putting it in place*   173
- 4.2   Meten is weten?   174
  - 4.2.1   *Working paper 2002*   174
  - 4.2.2   *Zes dimensies*   175
  - 4.2.3   *Elf karakteristieken*   176
  - 4.2.4   *Meer meetmethodes*   176
  - 4.2.5   *Tripartiete expert meeting*   179
  - 4.2.6   *Meer kritiek*   183
- 4.3   Informal work   183
  - 4.3.1   *Wat is informal work?*   184
  - 4.3.2   *Omvang*   185
  - 4.3.3   *Aanpak*   186
- 4.4   Rol uitzendarbeid   188
  - 4.4.1   *Decent-workdoelstellingen: werkgelegenheid*   188
  - 4.4.2   *Decent-workdoelstellingen: sociale bescherming*   192
  - 4.4.3   *Decent-workdoelstellingen: fundamentele rechten*   194
  - 4.4.4   *Decent-workdoelstellingen: sociale dialoog*   194
  - 4.4.5   *Uitzendarbeid en ILO-indicatoren*   195

HOOFDSTUK 5   Mensenrechten   201

- 5.1   Algemeen   202
  - 5.1.1   *Historie mensenrechten*   202
  - 5.1.2   *UDHR*   206
  - 5.1.3   *Regionale uitwerkingen*   210
- 5.2   Mensenrechten vertaald naar bedrijfsleven   214
  - 5.2.1   *Het Ruggie Framework*   214
  - 5.2.2   *Verlengd mandaat Ruggie: guidelines*   217
- 5.3   'Soft rules of the Game'   221
  - 5.3.1   *ILO Declaration*   221

	5.3.2	<i>OECD Guidelines</i>	222
	5.3.3	<i>Global Compact</i>	223
	5.3.4	<i>Vertaling in praktische termen</i>	227
5.4		Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)	233
	5.4.1	<i>Geschiedenis van maatschappelijk verantwoord ondernemen</i>	234
	5.4.2	<i>Elkington: People, Planet, Profit</i>	235
	5.4.3	<i>Definities</i>	236
	5.4.4	<i>Brede benadering</i>	238
	5.4.5	<i>Corporate governance</i>	240
5.5		Hoe bindend zijn de mensenrechten?	242
	5.5.1	<i>Vrijwilligheid; soft en hard law</i>	242
	5.5.2	<i>Ondernemingsaansprakelijkheidsrecht</i>	245
	5.5.3	<i>Strafrecht</i>	247
	5.5.4	<i>Ontwikkelingslanden</i>	247
	5.5.5	<i>Meer binding?</i>	248
5.6		Conventie 181 vergeleken	249
	5.6.1	<i>Aanvullingen, samenloop en synergie</i>	254
HOOFDSTUK 6 Global Social Dialogue: IFA's als nieuwe trend? 257			
6.1		Bronnen van het arbeidsrecht	257
	6.1.1	<i>Bronnen</i>	257
	6.1.2	<i>Heteronoom en autonoom</i>	259
	6.1.3	<i>'Hard' en 'soft law'</i>	260
	6.1.4	<i>Matrix van bronnen</i>	262
	6.1.5	<i>Social dialogue</i>	262
6.2		Global unions	265
	6.2.1	<i>Global business</i>	265
	6.2.2	<i>Global trade unions</i>	267
6.3		IFA's	275
	6.3.1	<i>Wat is een IFA?</i>	275
	6.3.2	<i>Waarom willen Global Union Federations IFA's?</i>	275
	6.3.3	<i>Ontstaan van IFA's</i>	277
	6.3.4	<i>IFA's in de tijd</i>	282
	6.3.5	<i>Hoe bindend zijn IFA's?</i>	287
6.4		IFA's en uitzendarbeid	288
	6.4.1	<i>'De Uitzend-IFA'</i>	288
	6.4.2	<i>IFA's en uitzendarbeid</i>	292
	6.4.3	<i>Supply chain</i>	292

- 6.4.4 *Arbeidsmarktbepalingen* 294
- 6.4.5 *Charter on Temporary work for the Volkswagen Group* 297

HOOFDSTUK 7 De Europese uitzendaanpak 301

- 7.1 Sociaal Europa 302
  - 7.1.1 *Het begin: Verdrag van Parijs* 302
  - 7.1.2 *Het vervolg: Verdrag van Rome* 303
  - 7.1.3 *Jaren zeventig en tachtig* 305
  - 7.1.4 *Van Maastricht naar Amsterdam* 309
  - 7.1.5 *Van Lissabon via Nice naar Lissabon* 315
  - 7.1.6 *Afsluitend* 323
- 7.2 Europa en uitzendarbeid 323
  - 7.2.1 *Sociale zekerheid* 324
  - 7.2.2 *Resoluties Raad en Parlement, eerste ontwerp-richtlijn* 327
  - 7.2.3 *Nieuwe poging in 1990* 327
  - 7.2.4 *Detacherings- en dienstenrichtlijnen* 328
  - 7.2.5 *Blijvende vraag naar uitzendregulering* 329
- 7.3 Detacherings- en handhavingsrichtlijnen 330
  - 7.3.1 *Detacheringsrichtlijn* 330
  - 7.3.2 *Evaluatie* 333
  - 7.3.3 *Handhavingsrichtlijn* 334
- 7.4 Sociale uitzenddialog 337
  - 7.4.1 *Standpunten sociale partners* 337
  - 7.4.2 *Standpunten CIETT en Uni-Europa* 338
  - 7.4.3 *Standpunten in ontwikkeling* 339
  - 7.4.4 *Geen vergelijk* 342
- 7.5 Uitzendrichtlijn 343
  - 7.5.1 *Joint declaration 2002* 343
  - 7.5.2 *Voorstel van de Commissie* 344
  - 7.5.3 *Reacties* 346
  - 7.5.4 *Geamendeerd voorstel* 348
  - 7.5.5 *Nogmaals reacties* 348
  - 7.5.6 *Fundamentele kritiek* 349
  - 7.5.7 *Joint declaration 2008* 351
  - 7.5.8 *Een nieuwe richtlijn* 353
  - 7.5.9 *Effecten* 355
  - 7.5.10 *De Finse zaak* 357
- 7.6 Flexicurity 360
  - 7.6.1 *Definitie en ontstaan* 360

7.6.2	<i>Flexicurity als concept van Europees werkgelegenheidsbeleid</i>	361
7.6.3	<i>Flexicurity principles</i>	366
7.6.4	<i>Uitzendwerk als flexicurityconcept aangejaagd door sociale uitzendpartners</i>	369
7.7	Conventie 181 vergeleken met EU-recht	374

Deel III   Ontwikkeling en verwikkeling van een nationaal regelgevend uitzendkader: de Nederlandse context   383

HOOFDSTUK 8   Ontwikkeling   385

8.1	Arbeidsbemiddeling	385
8.2	Terbeschikkingstelling van arbeidskrachten	387
8.3	Arbeidsvoorziening	390
8.4	Flexibiliteit en zekerheid	392
8.5	Waadi	394
8.6	Uitzendovereenkomst in BW	395
8.7	Ratificatie ILO-conventie 181	397
8.8	Detachering via WAGA	402
8.9	Evaluatie	405
8.10	Vergunning of certificaat?	408
8.11	SNA-keurmerk	411
8.12	Flankerende maatregelen	413
8.13	Uitzendrichtlijn via de Waadi	420
8.14	Uitzend-cao	421

HOOFDSTUK 9   Verwikkeling   425

9.1	Wetsvoorstel zekerheid voor flexibiliteit	426
9.2	Sociaal akkoord	428
9.3	Wet werk en zekerheid	431
9.4	Wet aanpak schijnconstructies	436
9.5	Zelfregulering exit?	438
9.6	Wijziging detacheringsrichtlijn?	442
9.7	Payrolling	444
9.8	Contracting	448
9.9	Zzp'ers	455
9.10	Cijfers	460
9.11	Vergelijking met Conventie 181	464

HOOFDSTUK 10 Slotbeschouwing 471

- 10.1 Ontwikkeling 473
- 10.2 Verwikkeling 476
- 10.3 ‘Decent-isering’ 480
- 10.4 ‘Mensenrechten-isering’ 483
- 10.5 ‘IFA-isering’ 486
- 10.6 ‘Europeanisering’ 489
- 10.7 De Nederlandse context 495
- 10.8 Slot 502

Samenvatting 505

Decent flexibility 521

Literatuur 537

Curriculum vitae 565

Trefwoordenregister 567

Afkortingen

ABU	Algemene Bond Uitzendondernemingen
ABVV/FGTB	Algemeen Belgisch Vakverbond/Fédération Générale du Travail de Belgique
ACLVB/CGSLB	Algemene Centrale der Liberale Vakverbonden van België/Centrale Générale des Syndicats Libéraux de Belgique
ACV/CSC	Algemeen Christelijk Vakverbond/Confédération des Syndicats Chrétiens
AETT	Asociación Estatal de Trabajo Temporal
AGETT	Asociación de Grandes Empresas de Trabajo Temporal
AIWU	Aviation Industry Workers' Union
AKT	Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto (Finse vakbond voor werknemers in de transportsector)
AMU	Aanpak Malafide Uitzendbureaus
AOW	Algemene Ouderdomswet
Arbowet	Arbeidsomstandighedenwet
ATW	Arbeidstijdenwet
AW	Agency Work
AWB	Algemene wet bestuursrecht
AWD	Agency Work Directive
AWGB	Algemene wet gelijke behandeling
AWVN	Algemene Werkgeversvereniging Nederland
BAP	Bundesarbeitgeberverband der Personaldienstleister
BCG	Boston Consulting Group
BDA	Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände
BGL	Wet invoering Beschikking geen loonheffing
BIAC	Business and Industry Advisory Committee
BNP	Bruto Nationaal Product
BW	Burgerlijk Wetboek
BWI	Building and Woodworkers International
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CBA	Centraal Bureau voor de Arbeidsvoorziening
CBI	Confederation of British Industry
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCD	Centrale Commissie van Deskundigen
CCOO	Comisiones Obreras

CDA	Christendemocratisch Appèl
CEACR	Committee of Experts in the Application of Conventions and Recommendations
CEDAW	Convention of the Elimination of all forms of Discrimination Against Women
CEEP	Centre of Employers and Enterprises providing Public services
CFA	Committee on Freedom of Association
CFTC	Confédération Française des Travailleurs Chrétiens
CGT	Confédération Générale du Travail
CGU	Council of Global Unions
CIETT	Confédération Internationale des Entreprises de Travail Temporele
CLA	Collective Labour Agreement
CLL	Comprehensive Lifelong Learning
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CPI	Consumer Price Index
CRC	Convention on the Rights of the Child
CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities
CSN	Confédération des Syndicats Nationaux
CSO	Civil Society Organization
CSR	Corporate Social Responsibility
DBA	Wet deregulerend beoordeelend arbeidsrelaties
DGA	directeur-grootaandeelhouder
DGB	Deutschen Gewerkschaftsbund
DWI	Decent Work Index
EC	European Community
ECLI	European Case Law Identifier
ECS	European Company Survey
ECSR	Europees Comité voor Sociale Rechten
EDM	eerstedagsmelding
EEC	European Economic Community
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EFA	European Framework Agreement
EG	Europese Gemeenschap
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EHRM	Europees Hof tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
EI	Education International
EK	Eerste Kamer
ELFS	Enterprise Labour Flexibility and Security Surveys
ELMP	Effective Labour Market Policies

EMF	European Metalworkers' Federation
EMS	Europees Monetair Stelsel
EPL	Employment Protection Legislation
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESH	Europees Sociaal Handvest
ETUC	European Trade Union Confederation
EU	Europese Unie/European Union
EU LFS	European Union Labour Force Survey
Euro-FIET	International Federation of Commercial, Clerical, Professional and Technical Employees (Organisation Regionale Europeenne de la Federation Internationale des Employes, Techniciens et Cadres)
EVA	Europese Vrijhandelsassociatie
EVO	Eigen Vervoerders Organisatie
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
EWCS	European Workers Conditions Survey
FEDETT	Federación Española de Empresas de Trabajo Temporal
FNV	Federatie van Nederlandse Vakbeweging
FO	Forces Ouvrières
FSU	Finnish Seaman's Union
GA	General Assembly (United Nations)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GDF	Global Dialogue Forum
GDFPSS	Global Dialogue Forum Private Services Sectors
GDP	Gross Domestic Product
GRI	Global Reporting Initiative
GUF	Global Union Federation
GW	Grondwet
HR	1. Human Resource 2. Hoge Raad
IAMAW	International Association of Machinists & Aerospace Workers
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek
ICC	International Chamber of Commerce
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICEM	International Federation of Chemical, Energy, Mine and General Workers' Unions
ICERD	International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
ICFTU	International Confederation of Free Trade Unions

ICLS	International Conference of Labour Statisticians
ICRMW	International Convention on the Rights of Migrant Workers and their families
ICS	International Chamber of Shipping
IFA	International Framework Agreement
IFCTU	International Federation of Christian Trade Unions
IFJ	International Federation of Journalists
IFTU	International Federation of Trade Unions
IGZ	Interessengemeinschaft Zeitarbeit
ILC	International Labour Conference
ILO	International Labour Organization
IMEC	International Maritime Employers Committee
IMF	1. International Monetary Fund 2. International Metalworkers' Federation
INEM	Instituto Nacional de Empleo
IOE	International Organisation of Employers
ISCO88	International Standard Classification of Occupations 1988
ISF	Indian Staffing Federation
ISIC	International Standard Industrial Classification
ISNTUC	International Secretariat of National Trade Union Centers
ISO	International Organization for Standardization
ITF	International Transport workers' Federation
ITGLWF	International Textiles Garment and Leather Workers' Federation
ITUC	International Trade Union Confederation
IUF	International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco and Allied Workers' Associations
IVBPR	Internationaal Verdrag Inzake Burgerrechten En Politieke Rechten
IWMA	International Workmen's Association
JAR	Jurisprudentie Arbeidsrecht
JASSA	Japan Staffing Services Association
LBV	Landelijke Belangenvereniging
LFPR	Labor Force Participation Rate
LLL	Lifelong Learning
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MCCG	Monitoring Commissie Corporate Governance
MHP	vakcentrale voor Middengroepen en Hoger Personeel
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MNE	Multinational Enterprise
MS	Member States
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

NAP	Nationaal Actieprogramma
NBBU	Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendondernemingen
NCP	National Contact Point for the OECD guidelines for multinational enterprises
NEI	Nederlands Economisch Instituut
NEN	Nederlandse Norm
NGO	Non-Governmental Organization
NHP	Nationaal Hervormingsprogramma
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NLRB	National Labor Relations Board
NSFE	Non-Standard Forms of Employment
NUMSA	National Union of Metal Workers of South Africa
OAS	Organization of American States
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
OMC	Open Method of Coordination
OR	Ondernemingsraad
OSH	Occupational Safety and Health
PbEG	Publicatieblad van de Europese Gemeenschap
PPP	Purchasing Power Parity
PrEA	Private Employment Agency
PSI	Public Services International
PvdA	Partij van de arbeid
RBDHA	Rechtbank Den Haag
REC	Recruitment and Employment Confederation
RILU	Red International of Labour Unions
RMG	Ready-Made Garments
RPO	Recruitment Process Outsourcing
SATAWU	South African Transport and Allied Workers Union
SEO	Stichting voor Economisch Onderzoek
SER	1. Sociaaleconomische Raad 2. Standard Employment Relation
SFT	Stichting Financiële Toetsing
SMES	Small and Medium-sized Enterprises
SMU	Stichting Meldingsbureau Uitzendbranche
SNA	Stichting Normering Arbeid
SNCA	Stichting Naleving Cao Uitzendkrachten
SNCU	Stichting Naleving Cao Uitzendkrachten

SP	1. Social Partners 2. Socialistische Partij
SSR	Socialistische Sovjetrepubliek
STAR	Stichting van de Arbeid
SVR	Sociale Verzekeringsraad
SWD	Staff Working Document (Europese Commissie)
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TAW	Temporary Agency Work
TBL	Triple Bottom Line
TCA	Transnational Company Agreement
TCB	Transnational Collective Bargaining
TFEU	Treaty on the Functioning of the European Union
TK	Tweede Kamer
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek
TUC	Trades Union Congress
Tümtis	Türkiye Motorlu Tasit Isçileri (vakbond)
TWA	Temporal Work Agency
UCM	Union des Classes Moyennes
UDHR	Universal Declaration of Human Rights
UEAPME	Union Européenne de l'Artisanat et des Petites et Moyennes Entreprises (European Association of Craft, Small and Medium-sized Enterprises)
UGT	Unión General de Trabajadores
UI	Unemployment Insurance
UN	United Nations
UNCAT	United Nations Convention Against Torture and other forms of cruel, inhuman and degrading treatment
UNCHR	United Nations Commission on Human Rights
UNGC	United Nations Global Compact
UNICE	Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe
Unie BLHP	Unie van Beambten, Leidinggevend en Hoger Personeel
UNI-Europe	Union Network International Europe
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VAR/WUO	Verklaring Arbeidsrelatie Winst Uit Onderneming
VAT	Value-Added Tax
VBO/FEB	Verbond van Belgische Ondernemingen/Fédération des Entreprises de Belgique

VEU	Verdrag betreffende de Europese Unie
VN	Verenigde Naties
VNO/NCW	Verbond van Nederlandse Ondernemingen/Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
VOC	Verenigde Oost-Indische Compagnie
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VWEU	Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie
Waadi	Wet arbeidsallocatie door intermediairs
WAGA	Wet arbeidsvoorwaarden grensoverschrijdende arbeid
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAV	Wet arbeid vreemdelingen
WAZ	Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen
WBP	Wet bescherming persoonsgegevens
WCL	World Conference of Labour
Wet AVV	Wet op het algemeen verbindend en het onverbindend verklaren van bepalingen van collectieve arbeidsovereenkomsten
Wet LB	Wet op de loonbelasting
Wet REA	Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten
WFTU	World Federation of Trade Unions
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WML	Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag
WOR	Wet op de ondernemingsraden
WPEAC	Workshop to promote ratification of the Private Employment Agencies Convention
WPNR	Wage Penalty For Non-Regular Workers
WPR	Wage Premium For Regular Workers
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
WTO	World Trade Organization
WW	Werkloosheidswet
ZW	Ziektewet
zzp	zelfstandige zonder personeel

